

ماسیگری و هوگرین خابیری زاخو

فه کولین و به ره فکرنا
احمد عبدالله زهرو

● پیشه کی ●

زانینا من و هوگرین بهر ده راف و لیقین خابیری و جوم و جه لالا
ژی لتهف دهمین سالی .. هر وهسا من ب پیدفی دیت ئەز
ئاله کی گه له ک رنگ شروقه بکم ، ئەوژی دبابهت [ماسیگری و
شوگفانی و جوین و بربرین وان و نامیرین شوگفانی و هوگرین
ناقدر ژ خه لکی زاخو ..]

لهیشیی ، خابیری زاخو وهک نمونه بو هر روباره کی دی ل
کوردستانی ، دی سهرنج و دهست نیشانین شه هره زاو هوگرین
وی ، دی کینه ژیده رو سه روکانی ژبلی هندهک پهرتوک و گوفا را
ژی هر بو فی بابه تی دی هینم .. پیره میرو شوگفانین ماسیا
لهر لیقین روباری خابیری ، هر ژ که فندا ، ئانکو ژ که فناریا
باژاری زاخو هه تا نها هه بون و هه نه دگه ل خابیری ژیا این و
پویته پی کرین و ژی دیتین ، ژی خوارین ژ خوشی و نه خوشی یا .
له راهیی ، روباری خابیری ، روبارهک ته نگه و خورته
هر ژ سه روکانیی و هه تا دگه هته زاخو ، پاشینکی ب
[۳ - ۴ کم] دگه هته روباری هیزلی و فیکرا دگه هته روباری
مه زن [دیجله] ی ل گوندی پیشخابیری .. خابیر زاخو پارقه
دکت بوسی ئالا و پارچا ، نیفا باژی پی وهک گزیرته کی لی دهیت ..
هر وهسا روباره کی وهرچه پ و ب پیله ، خورتو دژواره ل

راسته چ مللهت دبی به هر نابین ژ که له پورو زانین و
ئه ده بیاتا ، بی به هر نابین ژ کارو پیشه و هر ئاله کی دی ژیا نا
بوژانه ، بی به هر نابین ژ سروشتی به رفره هو شه نگه و پرژین .
ئه گه ر بین و به ری خوه بدین سه رو به ری ملله تی کورد ، چه وا
شیایه که له پیرته کی مه زن هر لسه زاری خه لکی ، چاخ بو
چاخ ژمه را فه دگوهیزت و بهیلت ، شیایه که له ک ئالین دی ژی
تومار بکت و بچه سپینت .. لفیره وهسا شیایه ئالین ژیا نا گیاندارو
رازو فرندا ژی دگه ل ژیا را مروقی فه گری بدت و خو یابکت ..
شیایه ناف و نافدانی بدتی ب ئاوا یه کی جوان مینا جوانیا
وه لاتی کوردستانی .. شیایه ژین و ژیا را وان گیاندارا لسه ر
روی فی زه فی و لژی ئاخ و دنیف ئافو روباراده خو یا بکت
وهک مروقه کی شه هره زایی ب زانستا بایولوژی فه هه ی و وهک
زمانانه کی ناف بو دانات و ببیته سه رهوستایی فه ره نگه
کوردی ..

دبی بابه تی و فه کولینی ده من نارمانجا هندی یه ئاله کی ژ
ژیا تا جوینه ک گیاندارین دنیف ئافی ده شروقه بکم لدویف باری

دہمیت زفستانی و بہاری چاخی ٹاف رادبت ، بوشینا ٹافی خہلکی سہ و داسہر دکت ، نہ خاسمہ ل ٹاف رابونی قورم و قافوکا بہر لیتا پردکت .. رابونا ٹافی [لیمشت] ل خابیری دا کہ لہک جارا و ہک بافو باپیرو کالا دگوتن و ہہ تا بہری سیہ سالہ ، بووہ نہ گہری ہندی بسہر پریٹ زاخودا بگرت ، شیایہ خو بکیشہ دنیف کولک و ٹافاھین دنیف باژیروی دہو ہہ رٹاندنا وان ..

لغیرہ پرسیار دکم و دبیزم ؟ بوچی ہند خہلکی ٹاکنجی لنیف باژیروی دہ دگریداینہ بقی روبری فہ ؟ ژبلی ہندی بیژین راستہ ژیان ہہر نہوہ لدوریت ٹافا بن ! چ کانیک و جہ لال و جوم بن چ روبرین .. وہیہ جیہانا فی زہ فی دبی ٹاف نابن و ناژین ، بوشاتیا ٹافی دبتہ نہ گہری ژینہ کا خوشترو بہر فرہ ہتر ، شینکاتی گژ دبت ، گیانداری فرندہ پر دبن .. لہ ورا ٹافہ دانی ژی ب رہوش دبت .. ژبلی ہندی دبیتہ نہ گہری ہی مژولیکرن و بوراندنا چاخیں خوش . لغیرہ دہست ہی دکہ دہرکہ ہی بابہ تی و دا بچینہ ژوری و ببین جیہانہ کا دی .. جیہانا تہ نامی و بی دہنگی و ٹارامی .. جیہانا ماسیا و گرتنا وان .

[ماسی و جوینیت وی د خابیری دا] ژبو سہرہاتی ماسیا ، بو جارا ٹیکنی ماسی ل دہریاین مہ زن پیدایا بین بہری (۲۰۰) ملیون سالہ ، گیانداریت نہ ننتیکہ بین ، لی لچاخہ کی دویردا بریان ، نہ وژی بنیادی خو پستی بین بو ماسیت نہا نہم دناسین .. وہ دیارہ سروشتی ہتر ماسی فیایہ ژنیف ہمی گیانداریت ب پراسی لہوا ژہ میان ہترن و مشہ ترن .

زاناییت بایولوژی ماسیا ب ہژمارہ کا مہ زن دناسن و ہتر ژ [۲۰۰۰۰] ہزار جوینا دبین .. دہما ژیان گہ ہشتیہ روی فی زہ فی ہندہک ماسیا بہری خوہ دان روبرو دہریایت بچوک و ہندہک دی ژی چہ ند دہمیت خو دبورانندن دنیف دہریایی دا و چہ ندہک دنیف ٹافا شیرین دا . لی ۵/۲ ژ ہمی جوینا دنیف دہریایادا مان ، ٹانکو نہ ہژمارہ گہ لہک ہترن ژ وان جوینیت دی ٹوین ماین^(۱) . نہ گہر بین بہری خوہ بدین ماسیا دنیف ٹافی دہ و ہسا سہرنجا مہ دہیتہ پاکیشان بو دو بران وان دو کومہ لا :

(۱) ماسیت پر لہین - بہ زوک -

(۲) ماسیت کیم لہین - نہ بہ زوک -^(۲)

نہ فہ ژی دبتہ نہ گہرہک بو جوینیت گرتنا وان .. ہہر و ہسا ژی نہم دشین ماسی بکینہ دو گروپ ژلای لہ شی فہ ب تاییہ تی ژلای کہ لہ خی فہ :

(۱) ماسیت ب ہہستی (ٹیسقان)

(۲) ماسیت ب کرکروک

جوینا دوی ہتر دنیف دہریادا دژین و د روبرادا ہہ ما پیدایا نابن لہوا خوارنا ماسیت روبری ہترسہ ژبہر پیرینیا ہہستیا دنیف گوشتی وی دا . ریزکرنا گروپیت ماسیا بقی ٹاوی دی داریژم ہہر ژبونا وان و ہہ تا مہ زن دہہ .

لہیشی ماسی ٹافی پری (خہرز) دکت ب ملیونا لیف و بہر لیفا دنیف خیزولیمی دا پردکہ .. لی کیم ژوی خہرزی دمیت چونکہ براستی ہہر نہو بخوہ دبتہ (تملوک - تومک) بو ماسی گیانداریت دی .. ژفی خہرزی (ماسی ہویک) پیدایا دہہ دریزیا وان ژ [۱ - ۲ سم] انہ ، سہر و بہری ماسی خویا نابہ ہہ تا دگہ ہتہ دریزیا [۱۵ - ۲۰ سم] نہ فجا دہیتہ ناسین -

● ماسی شینک :

نہف ماسیہ زراف و دریزہ رہنگی وی بسہر شینی فہرہ . لہوا دبیزنی [ماسی شینک] دہفی وی مہ زنہ ، بنزک سبییہ ہمی دہما کوم - کوم و سہر ٹافن .. پر بہ زوکن ، لہر لیفیت روبرادا دژین .. دہمیت بہار و ہافینا ہترن .

● ماسی جہیک :

ماسیہ کا کورٹہ ، ب سمیلہ ، بنزک راست و حولیہ .. سہر ژ کہ لواشی مہ زنترہ .. ہمی دہما ب کہ فرو بہ راڈہ دنیسیت ، لفینا وی ہہر لسہر زکییہ .. کیم بسہر ٹاف دکہفت .. ہمی دہما دجہدایہ لہوا دبیزنی [جہیک] ژ یہ یفا [جہ -] دگہل ہاشہرتا [یک] بوہ جہیک .. نہف ماسیہ مہ زن نابیت ژ ۱۰ - ۱۲ سم دریزتر نابت .. کہس گوشتی وی ناخوت ، سہر ژ کہ لواشی مہ زنترہ .

دبت نه گهر نه هیته برآشتن یان قه لاندن .

● بیک ماسی :

نهف ماسیه وهك دؤمبه كانه به لی بنگوهیت وان دسورن
بنی سمبیلن ، په حنن ، پیله کین وانا دهویرو نه رمن ، شینه کنی
زه لاله ، خیچه کا سپی هر ژنه ننی پیغه هه تا ژ هر دو ئالا بو
شاپه را دیفکی کیشایه .

● ماسی خیسك :

نهف ماسی په ژی هر ژ بینه مالا ناقورانه ، لی که له خ
بچو کتره ، هرگاف سه روله شی وی دنیف خیزو لیمی دایه ،
ماسیه کا جفوکه ، که له ک جارا بنی ئافی تیکفه ددت و شیلی دکت
هه تا رهنگی بدت بنی ئافی و خو بغه شیرت ، ماسیه کا بی
سمبیله .

● ماسی به حرک :

هر چه نده ئافی وی ژ په یفا « به حرا » عه ره بی هاتیه ،
به لی نه گهر ژی نه وه رهنگی ره شو تاری ، چوار جوینیت
سمبیل ، پشت مشاره و سه ر ژ که له خی مه زنزه ، ماسیه کا
ئیکانه په دروباراوا بقی رهنگه و بهرگی و بقی ئاواپی ولدیف چ
بریت دی ناهیت و بسه رقه نینن . ماسیه کا دژواره ، پر هیزه
هر چه نده قوت و پر بره که ، ماسیگر هر خوه ژی دده پاش
دهما دگرت چونکه بهاریکایا سمبیل و شاپه را پشتی دهست وتلا
و برت دهما بینه گرتن . دبیزن ژه هرگریه منیا هنده ک ماسیت
به حری .. که س گوشتی وی ناخوت ، ژ بو سته کنی دریزتر
نابت .

● بزویری :

ماسیه کا خرو داگرتی په ، ژینه مالا ناقورانه ، پری پونه
که له ک ببهایه دخوارنا خوه دا ، ژه می ماسیا ب چیزتره ، هه تا
۲۰ سم ب دریزاهیه ، ب که له خی خو فیه مینا ماسی زه رکی په ،
رهنگی سورنی فه کری بسه ردا تیت ، خه لک حییه تی دمان دهما
مروفه کی بزویریه ک گرتیا .

● قزاز :

ب ئنگلیزی دبیزنی Tratta بسه ر رهنگی میکافه دجت ، لی
کورتره ، دهف مه زنه ، پیله کیت وی دمه زتن زرافو دریزه ،
به لی ژ ۲۰ سم پترنابت ، بسه ر سپی فه دجت .

● دؤمبهك - بلقی :

ماسیه کا خرو داگرتی په بسه ر سپی فه دجت دهما خو
دته بیسینت بکه قراهه .. پر پیله کیت هویرن ، دهف بچویکه ،
هه می دهما بر بر په یدا دبن لبر لیفیت ئافا لدوریت که فرو
قلیانا ، بتاییه تی لدوماهیکا هه یفا گولانی ول هافینا دمشه نه .
ماسیه کا پر جفوکه .. نهف ماسیه ژ گروپا ناقورانه - Cynionoidei
بتاییه تی بسه ر ماسیت Buffalos فه دجت ژ کومه لا ئیکی ،
لئه مریکا ژوری دمشه نه^(۳) .

● ماسی زهرك - زهر دوله -^(۴)

نهفه ژی هر ژینه مالا ناقورانه ، بسه ر زه ری فه دجت ..
پتر لده میت بهارا دمشه نه دنیف جه لال و روبارا دا وه مالیمشت
وهینه خاری به ره و نزارو دول و نهالا ، ئاف شیلی و گه ولی دبه ،
ماسی دینه قه رس خه لک بسا ناھی ب تورک و سه لکا دگرن .
ماسیه کا پر هه سیه .. له شی وی سسته ، ژ بهر هندی ماسیگر
زوی پاکژ دکه و نه خاسمه ژ هنافا چونکه زوی رهنگی وی پیتی

● کارسیل :

لسر دژیت دنیف که فزو ماسییت هویردا .. بعهره بی دبیزنی

« بنی » وب ئنگلیزی دبیزنی [Burbus] .

● فهرخ :

ب عهره بی دبیزنی - البز - ماسیه کا گله ک مه زنه ، نه ز دشیم بیژم مه زنترین ماسیه دروباراده ، بسره سپی فه دجت ، ماسیه کا داگرتی یه .. سره ک مه زن هه یه ، دهف مه زنه ، ب سمبیله ، ژمیتره کی دریزتره ، ل که روناقیت په حن دمشه نه .. ناهینه بهر لیتیت ئاغا له وا ماسیگر شوکا خو دور دهافیزن ب نکلوکین مه زن دهینه گرتن ، خوارنا وی ژی هر گوشت و جگه رو تحیل و ماسینه .

● چهور :

ئه فه تیشکا فهرخی یه .. هر ب په سن و سه روبه ری فهرخی فه دجت .

● دو شه تیک :

وه کی ماسی شینکی یه به لی پا مه زنتره وب که له ختره ، ئه ف ماسیه دبنی ئافی ده دژیت به روناقی ماسی شینکی کو هردهم بسه رئا ف دکه فن .

● مارماسی :

بعهره بی دبیزنی - السمکة الافعی - ئه فه ژی ب رهنه کی به رفره - دئافی ده دژین نه خاسمه دروبارو ده ریاده ، زرافو دریزه دکه هیته ۴۰ - ۵۰ سم « پشت مشاره » ئانکو شاه پریت پشتی بسیخه نه .. سه ری وی مینا ماری یه ، ژنیفه کی هه تا شاهه را پشتی وه ک ماسی یه ، لی ژیهل هه تا سه ری مینا ماری یه له وا دبیزنی مارماسی ئانکو نیف نیفه یه ، بومسلمان گوشتی وی ناخون و دبیزن حه رامه وه ک بیرو باوه ریت ئابینی .. لی فه له دخون .

[ئامیره تین ماسیگرتنی و چهوا دگرن ؟]

دگه ل ساده بی یا ژین و ژیارا ملله تی کورد دگه ل سروشتی دا و داخازا ژیانی بیوئه که را هندی مروقی کورد شیایه که له ک هزوو بیرا بکته ژبو که هشتتا مه ره ما خوه . له وا دبیین ئامیره تین ماسیگرتنی دساده نه وه کی هر ئامیره ته کی دی ژبو هر ئاله کی دی ژژیانا روژانه ژپیشه و کاروباری مالی . په یادکرنا بههرا پتر ژ ئامیره تا هه ژ تشتین به رده ست و پیشچافه

ئه ف هر ژجوینا ماسیا Buffalos فه دجت ، په نگی وی بسره رپشی فه یه ، کیم لقیه ، هردهم سه ری وی دنیف لیم و خیزی رایه .. ماسیگر هردهم ب هلیکیشانی (خطف) دگرن چونکه خوارنی ژ ده فی نکلوکی ناخوت ، مروقی بی ئارام نه شیت ده میت خو دگه ل دبورینت و بگرت ، چونکه ماسیه کا دلنیشه ، ناهیت شوکی و خو بسه ره نابت ، خپه وه ک دو مبه کی ، نه وژی بنی ئافی شیل و بیل دکت ده ما دلقت و ده زت وه لی دهیت ره نگی بنی ئافی بگرت دا که س نه بینت .

● ناقور (الکطان)

ب عهره بی دبیزنی « الکطان » . دریزاهیا وی دکه هته میتره کی ، ماسیه کا ژ هه می جوینا بناقو ده نگرته و پر بهاتره ، ب سمبیله ، داگرتیه ، پله کیت وی دناقنجینه ، ده میت زفستان و بهارو هافینا دپرن ، پتر ده ما ئاف رادبت ، جوم و جه لال پر ئاف دبن دگه ل ماسی زهرکا دهیته گرتن ..

● میک :

ب عهره بی دبیزنی « الشبوط » ، براستی هر ژ فی ئافی جهی برسپارو هزرکرتی یه ! ئه ف ئافی که فنادو ژمیز همبهری ئافی باله فیه که شه رکه را روسی « میگ » و هافلی پیکه هه نه یان نه ؟ چونکه وه ک من برسی و پشت راست بیم ژ رامانا په یفا میگ د روسی ده بقی واتایی هاتیه « میگ - MEG » ب تاییه تی بوی که سی فه نافکریه نه وی که له خنی فی باله فرا شه رکه ر سازگری و نه خش ژیرا کیشای و چ مه به سته و نه گریت دی نادن ، بتنی ئافی که سی سازگری کونافی دی (میکویان)^(۱) بی هاتیه و کورته ئافی وی (میک) بناقکریه و ب نه بزوینا (ک) دروست هاتیه و نه ب نه بزوینا (گ) ی یه .

سه روکی میکا نه وی لپیشیا وان دکه فت دبیزنی میکا

(سه رجه له ب)

● شقله :

ئه وژی هر ژ بنه مالا میکانه ، لی زرافو دریزه ، دهف مه زنه ، پله کیت وی دپه حن و مه زنن . پتر لده میت هافینا خویا دبن ، هردهم بسره ئاف دکه فن ، خوهری وان وه کی میکا ل هافینا پتر لسه ر فیقی و ده رامه تی یه ژبلی خوارنا سه ره کی کو

ماسی گرتن بهری فی چه رخی نامیره تین ساده بکار دهینان هر چند رهنج و شیان بی دفتیا لی وهك دزانی نچیر ژیان و خوشی به یان مه رقه نانکو پر چیژتنه .

(۱) سیت :

فهدانا سیتا نه خاسمه دروباراده رهنج و شیانه کاله شی دفت ، لهوا دبنین فهدانا وان ب ریزکرنا بهرا ، چیکرنا سه لکا ، پترژ نافاهیه کی رهنجدان بی دفت ، چونکه ماسیگر هه ردهم د نافی دایه ، پشت خویله ، لهوا لپیراتی دبنه پشت کورک - خویل - ژبه رهنجا سالان . سیت ژی لیدی فانی و دریزیا روباری به ، چند پان بت پتر سه لکا دگرت ژبو گرتنا ماسیا . چونکه لنافه را هر (۱۰ م) دهه میترا سه لکهک دهیته فهدان ، هه تا په حناتیا روباری دهیته گرتن و د ماسی چ ریکت دی نه بینت بورزگار بونی ، بلنداهیا سیتی ژلیفا نافی بگره دوو میتربلندی دفت . ژسیتین نافدی رل خابیری زاخوه ر ژسالین ۱۹۲۰ زوهه تا سالین ۱۹۶۰ سیتا ره شوکه رویه ، خوه بی وی هر لسالا ۱۹۵۷ چوه لبر دلوفانیا خودی به لی پاسیت ما بو هه تا سال ۱۹۶۰ .

(۲) شوک

ژهمی جونیت ماسیگرتنی بنافو دهنگره چونکه هه رکهس دشیت (شوکا) به رهه ف بکتو بی بگرت هر ژ بچوکان هه تا پیره میران ..

شوک پیک هاتیته ژده زیه کا موکم ، ده زی ژی گه لکه رهنکن :

۱ - ژبو بچوکان ده زیه کا زراف و دهنبوسه کا چه ماندی و بچه ک هه فیری .. بو گرتنا ماسییت هویر یان دومبه کا یان ماسی شینکا .

ب - ژبو گهنج و مه زنان سانتینه کا موکم دگه ل نکلوکه کا لدویف کله خنی ماسی و هه فیرو کرم و جو برو ماسی هویرک بی دفت ژبو خوه ری ماسی و گرتنا وی .

ج - ته بلک : ده زیه کا وه ربادایه ، ستویره و هر ژ سانتینی سازدکن تاییه تی بو گرتنا ماسییت مه زن مینا فره و جه ورا و تاقورو میکا . په بلک گه لکه دریزه چونکه بو نیفا روباری به یان گه رایه .

د - مینیت هه سپا : بهری سانتین په یدابیت خه لکی به ری داف ژکوریا هه سپا دکیشاو گه لکه جارا خودانی جوتک دخوارن هه تا شیا با گه کا ژی ب هیلکیشت ، پشتی هنگی ماسیگری سی - جوار یان پینج داف ددانه هه فو گریک ددانی هه تا دبو (۶۰ - ۱۰۰) داجیت گریک کری پیگه دبه ستن و دبو هه دافه کا دریزو نکلوکه ک مه زن پیغه دکرن دگه ل دو سی به ره کین بچوک نیزیک نکلوکی پیغه گریددان هه تا گران بباو نکلوک لجهیت ب پیل بنثاف بیا ..

به لی پشتی ترومبیل په یدابین و خه لکی به ری خوه ددایه تایریت وانه و دافیت سانتینی قیرکری ژنیف تایری ده لکیشان و گریددان پیگه و دبو هه شوکه کا موکم بکار دهینان بو ماسیگرتنی .

تیبینی : هه شوکه کی به ری نکلوکی چند به ره کین بچوک یان جوار پینج پارچیت ته نکین رصاص پیغه دبه ستن هه تا کو شوک گران بیت و بنثاف بیت .

شوکا نایلونی : پشتی ده رکه تی خه لکی به ری خوه دافی رهنکی چونکه حولی به ، دبی گرنکه ، چولکه گریک په سنه کا نه باشه ژبو شوکی هه ردهم ماسییت سه رثاف وهك دومبه کاو ماسی شینکا « ترک » لی ددان و ماسیگر بی توره دبی و چونکه هه ردهم دکیشا بهزرا گرتنا نیچیرا خو به لی دده رکه ت فالاو چوننه .. نایلون ژی ب گه لکه رهنگانه چ زراف و نافنجی و ستویر ماسیگری لدویف نیچیرا خو نایلون بکار دهینا . هه ره سا نکلوک ژی لدویف کله خنی ماسی و هیزی وی بکار دهینا .

(۳) تورک - الشبک -

(۱) تورکا گروفر : (خر)

هه ف تورکه ژی دو جویفن :

۱ - ده فک گروفر هه یه ب داره کا دریز (۴ - ۵ م) بی دهیته راکرن و به ردان دنیف نافی ده بتاییه تی ل جهیت ناف دبه زفره ک کو ماسی دبنه قه رس و خو ژ پیلیت دژوار ددنه پاش و خو دکیشنه جهیت مه یاف و زفره ک .. ماسی ب تورکی هه دمینت ، نانگو شاه پیریت ماسیا دکه فنه دافیت تورکی .

۲ - تورکی لشونا داری ته بلکه ک سانتوینی ستویر بکار تیت بنیت دافا رساس کرینه هه تا کو تورک بنثاف بیت ، ده ما دهیته

کیشان « ده فی توپکی دهیته نیک » و ماسی تیدا دمینن و بشاپه را دهینه نویسن ب توپکی فه .

۳ - توپکی په حن و دریز « فه برك - قاطوع » : نه و جوینه بی کو ماسیگر هر دو دهرافیت روبرای دهیته گرتن و فه برك دمینته فه دای دثافی ده هتا دم روژه کی و ماسیگر دکیشته فه و ماسی بشاپه ریته پیفه دنویسن و دهینه گرتن .. نه ف رهنکه ماسیگرتن مشه به لافه لته ف جیهانی . بونیشانا فی توپکی چه ند پارچیت ده پا بسه رفه گریداینه و بسه رثاف دکه فن هتا خه لک بزائن نه فه جهی فه دانا توپکی په ..

(۴) ته رجه :^(۵)

نه فه ب هاریکاریا که له که کی په - نانکونها که له کیت سه ر چوپا - ماسیگر فه بركا - قاطوع - ا خودهافیته روبرای و هه ر قوناغه کی دکیشته فه و ماسییت خودیغه دکت و جاره کا دی و سی جارکی هتا (۱۰ - ۲۰) جارا هه ر توپکی دهافیت و دکیشته فه هتا دویر دبیت ژباژاری ..

(۵) ماسیگرتن ب دهرمانی :

دهرمانی چه و ا چی دکه ن ؟

هه ر ژمیژوهه تانها دهرمانه که هه یه تال و زرافه ، هندی لبا نوکی دهیت ب که لپکه .. دهیته شکاندن و نیغه کا وی وه که دیندکا گویشکی په .. ماسیگر دهینن وان لبا هویر دکن وه که ناری و دگل ناری تیکه ل دکن ، پاشی هه فیره که ویرا چی دکن به تی نه که له که روهن بت .. لدیفرای وی هه فیری دکه نه پژده و سه رتیژ دین .. نه ف پژده یه دمینت لبر تافی هه تا هشک بیت نه فجا بکار دهینن بقی ناوایی :

۱ - یان پژدی دکه نه له شی کرما دا یان گوشتی ده .

ب - پژدی بو هنده که ماسیا دکه نه د لبیت تری و فالکیت گوندوراده .

پاشینکی لپه حناتیه که مه زن درویاری دا فی دهرمانی به لافه دکن و دهافین هتا چاخی (۱ - ۲) سه عه تا بسه را بجت ماسی بسه رثافی دکه فن چ هویر چ کرورهنگی ماسی زهر دبیت ژبه ر کارتتی کرنا دهرمانی د له شی ده . مه له فان ژی دچنی چ بدهست و سه لک و توپکیت بچویک .

(۶) ماسیگرتن ب چراک و رونا هیی :

دهم شه فیت هافینا که نج و تولاز دکه فنه به ر لیفیت خابیری و ب چراک و رونا هیا هه فی دچنه ماسیا ، چونکه ماسی لشفه فیت رونا هی خوددنه به ر لیفیت ئافاو بکه فرافه کوم دبن .. ژبه ر رونه یی که ش ماسی دجهدا دمینن و نالفن ، له و ا ب سانا هی ماسیگر ب (خه رتافی) دنیف دثافی ده ده لکیشن و دگرن .

(۷) ب هلیکیشانی و خه رتفاندنی - ب شوکا - :

نه ف کاره بتاییه تی دگل ماسیه کا نه لف دهیته کرن ، نه وژی ماسیا (کارسیل) ه ، نه ف ماسیه دشیت ده میت دریز هه ر لجهی خورا بوه ستیت و نه لفت ، فیجا که نج و جحیل خوبی مژویل دگرن ب هلیکیشانا فان ماسیا بهاریکاریا شوکی و دو - سی نکلوکا پیفه .. براستی دثیا مروفی هو بهین فره ه - بیت ، چونکه ماسیگرتنه کا دلئیشه ، دبیت سه د جارا شوکی بکیشی به تی چ پیفه نه هیته له و ا هه می که س هیژو تاقه تا فی چه ندی نینن .

(۸) لفی دوماهیکی هنده که گه نج هوی بیون هندی کو که هره بایی بکار بینن بو گرتن ماسیا .. نه ف رهنکه ماسیگرتنه براستی کاره که نه د جهی خودایه وه که دهرمانی چونکه هویروگر بی دمرن د ثافی دا .. نه فه ژی ب وایره کا دوو سه ر (گرم و سار) ساری دبرن ، گه رمی ب کومه که تیلافه دبه ستن دنیف ثافی ده ، دگل هیژا که هره بی دکه هیته تیلا بهاریکاریا ته راتیا ثافی دبیته کونتاک - ماسی لدورا بی دکه فن و دمرن - سه رثاف دین . نه ف رهنکه ماسیگرتنه و دهرمان هافیتن پیدفی « میری » فی چه ندی نه هیلت چونکه دبیته نه گه ری کوشتنا هه می رهنکیت ماسیا ب هویروگر فه .

[ماسیگریته خه لکی زاخو]

براستی من ب پیدفی دیت نه و که سین کارو باریت دخوه کرینه ماسیگرتن .. شه ف و پوژا ژی بوراندین دگل خابیری و بنه مالین وان هه تا نه لادیف ده وسا بابو باپیران دچن دثیت نه م وان ژبیر نه که یین .. چونکه یا راست نه وه نه فه ژی کاره که خومالی په و باره کی فولکلوری په .. هه ر چه نده ژی و فه ژین ژی لدیفرایه .

۱ - په شو که پرو :

نه فه بنافو دهنگ بو هه ر ب نافی « سیتاخو » ، سیتا ره شو که پرو ، جهی سیتا وی لسه ر خابیری زاخو لسه ری باژاری و

ژیدهدو فهوروز

- (۱) كل شي عن البحر - زنجيرا - ۱۶ - دانانا : فرديناند لين ،
وهركيرانا د. محمود محمد رمضان .. ل / ۸۴ .
- (۲) عالم الاسمك - عبدالعزيز محمود - چابا / القاهرة - ل / ۱۲ .
- (۳) الثروة السمكية / مجلة علمية / ژماره (۱۰ - ۱۱) / ۱۹۸۵ . ل .
۶۴ /
- (۴) فرههنگي خال / محمدی خال / جزمی سنيهم / ۱۹۷۶ .
- (۵) بو فی بابه تی من پرسیار ژ برادر احسان شیخ موسای کر کو
نه نذازیاره کی نهفتی یه دهرچویی روسیایه و پتر ژ (۸) سال ل
روسیا مایه .. به رسفاوی من کره به لنگه بو فی مه به سستی .
- (۶) فرههنگي زانیاری وینه دار : دانانا کمال جلال غه ریپی / چابا -
۱۹۷۵ .
- (۷) هر وهسا من قزانج ژ دو هژمارا - بهرکا - ژ کوفارا مجلة
المعرفه ژماره ۳ - ل ۵۳۴ - ۵۳۵ ، ۵۳۶ ، ژماره ۴ - ل
۷۱۲ ، ۷۱۳ - ل / ۶۳۲ - ۶۳۳ کری یه .
- (۸) ژبو فی فه کولینی من سوژ برادر صلاح توفیقی احمد میرزای
کو خودان نیجازه کا رهسمی یه و شه ره زایه دفی بابه تی دا
وهرگریه .
- قه رس : ده ما روبار شیلی دبت یان سر تیت ملسی کوم دبن -
دبیژن قه رسا ماسیایه .
- لیمشت : ئافرابون - به ئی لیمشت کیتمره ژ ئافرابونی ، له یی .
- شاپه ر - زعائف - زعنفه -
- پیله ک : که فلکی ته نک و خر بسره له شی ماسیئی دا کو ب هزارا پیغه
هه نه دبیزنی پیله ک .. وه ک پاره ی کروفره .
- بنگوه : خیاشیم
- حیبه تی : سه رسام
- نکلوک : چنگالا ماسیگرنتی
- لب : دانه
- فالک : فالکا کوندوری یان زه به شی ، که ره کا ژ کیزی دهیته برین
دبیژنی فالک .. پارچه کا بجویک .
- خه رتاف - خه رتافندن : مه به ست داره کا کورته (۵۰ - ۶۰ سم) ه
نکلوک که مه زن پیغه کری ددن و ماسیا پی ده لکینش ده ما ماسی کیز
دبت . یان بو ماسیگرنتا تاله هه یقلو ب چراکا ..
ته رجه : مه به ست که له که ژ دارا یان چوپا .. چوونکه به ری وه ختی
سپیندار ب خابیری دا دهینان ل نیف کولی و سندی یا دکرته که له که کا
په حنو پر دارو نه وی که له که ده ازوت دکوتنی (ته راج) یان
که له کفان ..

دبن پرا مه زندا « ده لالی ، قه دای بو ، نه ف سیته پیک هاتی ژ
(۸ - ۶) سه لکیت قه دای هه رب په حناتیا خابیری ، نها شینوار
نه مایه ، لی هه تا سال ۱۹۶۰ ز مابونه ف سیته .. لسالا ۱۹۵۷
چو بهر دلوفیانی خودی .

۲ - توفیقی نه حمد میرازی :

بابی (حمدي و صلاح و عمرو مهدي علي) یه ، مروفه کی
ره زقان بی به لی پتر ژیا نا خو لیه ر لیقیت ئافی دبوران دن
نه خاسمه خودان (شوک) بی و لمال هه رده رمان چی دکرن وهه تا
نها ژی کورپیت وی دهرمانی بکار دهینن .. کورپی وی
(صلاح) ی خودان نیجازه کا رهسمی یه « ماسیگره کی »
رهسمی یه نیجازه ژ پاریزگه ها میسل وهرگریه . لسالا ۱۹۸۱
بابی وان (توفیق) چو بهر دلوفیانی خودی .

۳ - بنه مالا (صدیقی) چایچی :

نه ف مروفه ژی ماسیگره کی ب حنر بی پر ژینا دنیف
ئافی دا بوراندبی و ماسیگره کی نافدیر ب تایه تی شوکفانی و
ماسیگرنتا ماسییه مه زن و جه ورو فه رخا . نه وژی هه ر ژ
سالیت هه فتی چوه بهر دلوفیانی خودی .

۴ - قادوی چه ممال :

نه ف ماسیگره ژی نه مایه هه ره کی هه فالین پیشین بوی رهنگو
ئاوایی ماسی دگرتن .

۵ - نیسقی عه لی « گولوکی » :

گولوک ئافی دهیکا وی یه ئانکو ژ ئافی (گولی) وهرگریه ،
براستی نه ف ماسیگره هیشتا ساخه و دژمیتن ، نه وژی
ماسیگره کی بنا فودنگه لزاخو .

(۶) که سپه ر - بابی نه ندریوسی .

مروفه کی قه له بو ، پر ژینا خو لیه ر لیقیت ئافی ده بوراندبو ، چونکه
که له ک شه یدایی خابیری بووچ کر .. ن ژبلی ماسیگرنتی .

هه ر وهسا ب سه دا که س هه بون و هه نه بقی رهنگو
ته رزی کاری خوه کرین ماسیگرنت و هسی :

نوری شیخ غه نی و عه لیبی میره ماو فه خری شو فیرو نیسقاغا
خودانی که را خو خه لکی دکوتنی که را نیسقاغای ده ما خابیر
دگه هه ئیک قه لبنی بازاری نیریک ئاشی چه می .